

סוכה יג

משה שווערד

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות סוכה פרק ה

(ב) סיכך בדבר שאין גדוליו מן הארץ או במחובר לארץ או בדבר שמקבל טומאה פסולה אבל אם עבר וסיכך בדבר הנובל ונושר או בדבר שריחו רע כשרה שלא אמרו אין מסככין באלו אלא כדי שלא יניח הסוכה ויצא ...

2. כסף משנה הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ה

[ב] אבל אם עבר וסיכך בדבר הנובל ונושר או בדבר שריחו רע כשרה. הר"ן כתב גבי שווצרי דסני ריחייהו דפסולין אף לדפנות ומשמע אפילו בדיעבד:

3. שו"ע אורח חיים - סימן תרכט

(יד) יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם לכתחלה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלין טומאה, וריחם רע או שנושרים עליהן, דחיישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה:

4. גליוני מנחת חן

בדיעבד. - אבל בשו"ע (סי' תרכ"ט, י"ד) נפסק דפסול רק לכתחילה.

ובביאור דין "דיעבד" נחלקו האחרונים (א) לפי המג"א (סי' תרכ"ט סק"ד), ושו"ע הרב, ומ"ב, היינו אם כבר סיכך בהם או הוי כדיעבד, ומותר לכתחילה לישב בה, ולצאת יד"ח סוכה.

שיטת המחצית השקל וביכורי יעקב, דבדיעבד ר"ל דכבר ישב בה, - אז יצא יד"ח בדיעבד, אבל לא סגי כמה שרק כבר סיכך בה, אם עדיין לא ישב בתוכה. וכתב בשו"ת דברי מלכאל (ח"א סז"י ל"א) בביאור הנך ראשונים דפוסלים אפי' בדיעבד, מפני דהך סוכה הו"ל אינה ראוי' לז'. והמכשירים בדיעבד סוכרים שאינו ברור דנתרי טרפייהו עד שלא תהי' ראוי' לשכבה.

דף יג

גמ' בין דנתרי טרפייהו שביק לה. נחלקו הראשונים בפסול זה (א) הרמב"ם והרא"ש והמאירי סברי דפסול רק לכתחילה. (ב) אולם הריטב"א וכן הר"ן (לפי הבנת הכ"מ) פוסלים אפי'

5. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף יב עמוד ב

אמר רב יהודה הני שושי כו' עד כיון דסני ריחייהו שביק להו ונפיק. פי' ופסולין מזרבנן, וכיון דמהאי טעמא הוא יש לפסול אפי' לדפנות דבהא נמי שביק להו ונפיק, אבל בהיגי לא פסלינן אלא לסכך משום דנתרי ונפלי ארישיה ואשולחניה, כנ"ל.

6. ערוך לנר מסכת סוכה דף יג עמוד א

בגמרא דסרי ריחייהו שביק להו ונפיק. הר"ן והריטב"א כתבו דלטעם זה גם דפנות לא יעשה מהם ע"ש אכן לפ"ז ק"ק למה לא קאמר רק לא מסככין גם לא ראיתי בפוסקים שהביאו דברי הר"ן והריטב"א לחוש להו ולכן נלענ"ד דדוקא לענין הסכך יש חשש דשביק ונפיק דבזה לא יכול לתקן אם סרי ריחייהו אבל בדפנות אי סרי ריחייהו לא שביק רק יעשה דפנות לפניהם להוציא הדפנות משווצרי חוץ לסוכה ולכן לא חיישינן בדפנות דלמא שביק ונפיק:

7. שערים מצויינים בהלכה

דליתנהו דמי, והי"ה כל דבר שדרכו לייבש בתוך ד' עד שתהא חמתו מרובה מצלתו, אפי' מעכשיו הוא פסול, שגזרו בו חכמים שלא יבא לידי ביטול מצות סוכה, שמא לא יוכל לעשות אחת תוך החג. וכתב בפמ"ג (א"א שם ס"ק יג) דמהרמב"ם והטור משמע דפסולה מן התורה, ולכן מחלק דשני דינים הם, דאם דרכו לייבש וליפול או אסור מן התורה, ואם דרכן לייבש ולא יפלו אלא יכולו עד שתהא חמתה מרובה מצלתה זו אסורה מדרבנן. וכן נראה למעיין היטב בלבוש.

כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי כמאן דליתנהו דמי. עיי' ברש"י. ובפי' הר"ח כתב דאותו מקום המסוכך בירקות כאויר הוא, ואע"פ שעכשיו מסוכך הוא, ואם יש בו ג"ט פסולה. ומשמע דגם בעודן לח שלא יבשו, וברמ"א (או"ח סי' תרכט סי"ב) כתב בשם הר"ן, דכל מה שדרכו לייבש תוך שבעה, מיד דיינינן ליה כאילו הוא יבש. ובלבוש כתב הואיל ודרכן לייבש מהר, ולנשר עליהן תוך ד' ימי סוכה כנשורין דמיין וכמאן

8. שפת אמת מסכת סוכה דף יג עמוד א

שם בגמ' הני מרריתא דאגמא כו' מתיבי איזוב ולא איזוב יון כו' ותמנהי דהא בפ"ב דפסחים משמע דמרורים דכתי' בקרא אין הפי' באותן מינים שקרואין מרורים דהא הגמ' שם מרבה כל מידי דהוא מיני זרעים ויש לו שרף ע"ש, ומשמע דשם מרורים בתורה היא רק על המרירות דכל דבר שיש לו מרירות והוא מין ירק הוא בכלל מרורים דקרא, תדע דהא פרכי' שם דנימא מרירותא דכופיא והיא מרה של דגים וא"כ מאי פריך כן מאזוב דהתם שאני דכתי' איזוב בתורה ושם לויי אינו אזוב אבל הכא הא חזרת ועולשין וכל הנך ג"כ שם אחר יש להם א"כ מה בכך דנקרא עולשי אגם וכדומה, ונ"ל קצת דכל מיני ירק מר לבד השם שיש להם בפרטות יש להם ג"כ שם מרירות ומי שירצה לקרוא אותם ע"ש המרירות קורא להם מרורים סתם אבל הנך קורין להם מרריתא דאגמא לכן מדמי להו לאזוב, ובזה א"ש מה דפי' רש"י חזרת של אגם דאי כפי' התוס' דמרריתא מין היא ששמו כך הי' קשה כנ"ל דמה בכך דאינו נקרא מרור סתם הלא חזרת ואינך ג"כ אין שמם מרור אבל לרש"י חזרת לאו דוקא וקאי על כל המינים, ומ"ש בתורה מרורים נראה דכל עשב מר שמן בלשון הקודש מרורים רק התנא כדי לבאר כל המינים פי' חזרת עולשין כו' אבל שם הכולל שלהם מרורים, וע"ז קאמר דכל המרורים דאגמא כשרים ורש"י נקט חזרת וה"ה אינך, ועי' במג"א (סי' תע"ג ס"ק ט"ו) שהקשה מכאן על הפוס' דכל עשב מר כשרים ולפע"ד אדרבה מהכא סייעתא להו דכל עשב מר בלשון קודש נקרא מרורים, דוק ותראה שכנים דברי:

9. תפארת ישראל - בועז מסכת פרה פרק יא

(כ) ובערוך ערך כחל פי' דכוחלי מראהו ככחל. וק"ל עכ"פ לפי מ"ד [בסוכה יג"א] דדוקא בהיה משונה בשם בשעת מתן תורה פסול. א"כ למה יפסול אזוב רומי. הרי על כרחך שם זה לא היה לו בשעת מתן תורה. דהרי רומי לא נבנית רק אחר שנשא שלמה את בת פרעה [כשבת נו"ב]. י"ל דמדכנינן למין זה שם לויי. ש"מ דמשונה במינו מסתם אזוב. ולהכי גם בשעת מתן תורה כשרצו להזכיר מין ההוא היו מכניין לו שם לויי אחר. ורק אח"כ כשנבנית רומי סביב למקום גידולו. כנוהו על שם רומי. וגם לרביא התם [בסוכה יג"א] דקאמר אמרור של פסח. הני מרריתא סתמא שמייהו והא דקרי להו מרריתא דאגמא דגדילי באגמא. דק' לכאורה. א"כ למה יון ורומי פסילי במשנתנו. הרי גם הנך על שם גדולן נקראים. י"ל התם אין שום מין אחר שנקרא מרריתא סתם רק הך מרריתא שגדל באגמא. וא"כ בשם מרריתא לבד כבר ניכר המין. דהרי בכל מיני מרור שהזכירה המשנה [פסחים פ"ב מ"ו] אין גם א' שנקרא מרירא. וכשיאמר אדם מרירא סתם. לא ממליך עלי' שליח לשאל לאיזה מין מרירא מתכוון. דהרי רק מין א' נקרא כך. ורק דהרוצה להודיע מקום גדולו. יפרש יותר ויאמר מרירא דאגמא. והא למה זה דומה כאומר חסא שבגן ראובן. מדגדל שם. דלא ס"ד שיפסול משום זה מדהוה כשם לויי. אבל הכא כשיש כמה מינין שנקראין בשם אזוב. והשואל אזוב סתם. לא יעלה על הדעת שמתכוון על אזוב יון וכו'. והרי כל מידי דלא ממליך עלי' שליח לאו בר מיני' הוא [כנדרים נד"א].

10. ספר שפתי חיים מועדים א [ע' שפט-צ]

ויעשו כולם אגודה אחת - אומות העולם

"אגודה אחת". הרמח"ל (מאמר החכמה - ילקוט ידיעות האמת עמ' רנד) מבאר את הביטוי "אגודה": כאשר לוקחים מינים שונים וקושרים אותם יחד כמו באגד הלולב, אמנם כולם קשורים יחד אך עדיין אינם נהפכים להיות אחד, כי כל מין נשאר בפני עצמו והוא "אגודה". כך כל העמים אינם יכולים להיות אחד ממש בעבודת ה', רק על כלל ישראל נאמר "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"; מפני שלעם ישראל תכלית אחת - עבודת ה'; וביחד הם כאדם אחד, שיעור קומה אחד, וכל אחד מישראל הוא אבר וחלק אחד מהכלל, שנקרא כנסת ישראל, דהיינו - הכינוס של כל נפשות ישראל [יתירה מואת, שלימות עבודת ה' נמסרה רק לכנס"י ככלל, כשכולם מתאחדים למטרה, והפרטים הם חלקים מהכלל; כי שורש נשמות ישראל הוא אחד. כך קיבלנו את התורה כמש"כ (שמות יט, ב) "ויתן שם ישראל נגד ההר", ופירש"י "כאיש אחד בלב אחד", כלומר כאשר היו באחדות למטרה המשותפת, שהיא קבלת התורה ועבודת ה', היו מוכשרים וראויים לקבל את התורה. **נמצא** - שבהתאחד עם ישראל לעבודת ה', הם ממש גוי אחד בארץ; משא"כ שאר אומות העולם - יש שבעים אומות, שתפקידם הוא לשרת את עם ישראל, כדי שיוכלו לעבוד את ה', וא"כ העמים הם רק כלים ומשרתים לעבודת ה', וכשם שיש כלים מסוגים שונים כך לכל עם תפקידו ותכונותיו המיוחדות ככלים לעבודת ה', וממילא

אף שהעמים צריכים כולם כאחד לשרת את עובדי ה', עם זאת הם רק "אגודה אחת" לעשות רצונך - הם נשארים שונים זה מזה, כל אחד בתפקידו - ואינם נהפכים לאחד ממש ככלל ישראל.

"אגודה אחת". כשמקימים אגודה, ראשית, קובעים את מטרות האגודה; ומה היא המטרה של אגודה זו? "לעשות רצונך בלבב שלם".

11. תוספות מסכת סוכה דף יג עמוד א

בשלוש שמיה אגד - תימה דבמסכת אבות (פ"ג מ"ו) משמע דפחות מחמשה לא שמיה אגד דתנן עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה ביניהן שנאמר א-להים נצב בעדת א-ל ומנין אפילו חמשה שנאמר ואגודתו על ארץ יסדה ומנין שאפילו שלשה שנאמר בקרב א-להים ישפוט ואית ספרים דגרסי איפכא דחמשה נפקא לן מבקרב משום דאעדת דרישיה דקרא קאי ובלשון בקרב משמע אמצע כלומר בחצי עדה דהיינו חמשה ישפוט ושלשה נפקא לן מאגודתו על ארץ יסדה ובפ"ק דברכות (דף ו.) לא משמע כן דאמר התם מנין לעשרה שמתפללין ששכינה ביניהם שנאמר א-להים נצב בעדת א-ל ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה ביניהם שנאמר בקרב א-להים ישפוט ולגירסא קמייתא ניחא ושמא דאף על גב דבעלמא חשיבא אגודה בשלשה האי קרא דואגודתו על ארץ יסדה לא מיתוקם אלא בחמשה משום דכתיב אף ידי יסדה ארץ וביד יש בה חמש אצבעות.

12. תוספות מסכת סוכה דף יג עמוד א

מצות אזור שלשה קלחים - גבי אזור דפרה לא כתיב אגודה אלא גבי אזור דפסח מצרים כתיב ובספרי (פרשת חקת) יליף בג"ש לקיחה לקיחה מה להלן שלשה דאין אגודה בפחות משלשה אף כאן שלשה ורבנן דלא ילפי לעיל גבי לולב לקיחה לקיחה דמכשרי בשאינו אגוד קסברי דמאזוב לאזוב נאמרה גזרה שוה ותימה דאי גזרה שוה היא הא קתני סיפא דהך משנה בסוף פרק אחד עשר דפרה לא אגדן כשר ומ"ש מלולב לרבי יהודה דתניא אגוד כשר שאינו אגוד פסול משום דיליף לקיחה לקיחה.

13. תוספות הרא"ש מסכת סוכה דף יג עמוד א

מצות אזור ג' קלחים, גבי אזור דפרה לא כתיב אגודה אלא גבי אזור דפסח מצרים ובספרי יליף בגזירה שוה לקיחה לקיחה, ורבנן דמכשרי לולב לעיל כשאינו אגוד קסברי דדוקא מאזוב לאזוב נאמרה הגזירה שוה, ותימה אי גז"ש היא הא קתני סיפא דהך משנה בסוף פרק י"א דפרה לא אגדו כשר, ומאי שנא מלולב לר"י דתניא אגוד כשר שאינו אגוד פסול משום דיליף לקיחה לקיחה, ועוד קשה לי מה שתירצו דרבנן לא גמירי לקיחה לקיחה אלא מאזוב אזור ובכוליה תלמודא אמרי' היכא דנתקבלו התיבות ילפינן ג"ש בכל מקום שנמצא תיבה כזאת, הילכך נראה דרבנן לא ילפי הכא לקיחה לקיחה ורבנן לא בעו הכא אגידה אלא להידור מצוה דבהזאה נמי איכא מצוה לטהר עצמו ובסיפא דלא אגדו כשר רבנן היא.

14. רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה ד

מצות אזור שלשה קלחין וכל קלח וקלח גבעול אחד, נמצאו ג' גבעולין ושיריו שנים, או אם לקח ב' בתחילה ואגדן כשר, נתפרדו הגבעולין ונשרו העלין אפילו לא נשאר מכל גבעול מהם אלא כל שהוא כשר ששירי האזור בכ"ש, קלח שיש בו שלשה בדין מפסקו ואח"כ אוגד שלשתן שמצותו להיות אגודה אע"פ שלא נתפרש בתורה שיהיה אגודה, פסקו ולא אגדו או שאגדו ולא פסקו או שלא פסקו ולא אגדו והזהר בו כשר, האזור הקצר אוגדו בחוט על הכוש וכיוצא בו וטובל במים ומעלה ואוחז באזור ומזה, נסתפק לו אם מן החוט הזה או מן הכוש או מן הגבעול הזאתו פסולה.

15. כסף משנה הלכות פרה אדומה פרק יא

[א] כיצד מטהרים וכו' לוקח אדם טהור. מקרא מפורש והזהר טהור על הטמא. ומ"ש ג' קלחים של אזור וכו'. בפ"א דפרה מצות אזור שלשה קלחים ובהם שלשה גבעולין ופירש רבינו שלשה קלחים שלשה שרשים ובכל שורש גבעול אחד ויביא בג' הענפים שלשה גבעולין עכ"ל וכן פירש"י והתוס' בפ"ק דסוכה (דף י"ג) וי"ל בדברי רבינו פה למה שינה לכתוב ובכל בד וכו' ולא כתב ובכל קלח וקלח ואפשר שהטעם הוא מפני שהקלח הוא שם לשורש והגבעול לא יהיה בשורש כי אם בבד. ומ"ש ואוגדן אגודה אחת. רבינו כתב בפירוש המשנה פ"א דפרה דילפינן דבעינן אגודה מדכתיב ולקח אזור וכתוב בפסח מצרים ולקחתם אגודת אזור והוא בספרי וכתבו התוס' [1] דלאו ג"ש גמורה היא ולכך אם לא אגדו כשר [2] א"נ למצוה נתקבלה ולא לעכב. ...

16. תוספות מסכת סוכה דף יג עמוד ב

ירקות שאמרו חכמים - בפסח שאדם יוצא בהן ידי מרור חזרת ועולשין ותמכא וחרחיבא דקות הן מאד טיב"ש בלע"ז הלכך אין חוצצין בהן בפני הטומאה אם סיכך בהן גג ומדרבנן הוא דגזור רבנן עלייהו שלא יסמכו עליהן לחוץ מפני הטומאה דלמא סמכו עלייהו נמי לכי יבשי ומיהו מדאורייתא חייצי דלא מקבלי טומאה דלאו מאכל אדם נינהו ולכי יבשי אין חציצתן חציצה כדמפרש דמפרכי ונפלי ומביאין את הטומאה בעודן לחין דכל כמה דלא יבשו אהל הוא מדאורייתא כדפירש בקונטרס ומה שהוזקק לפרש מדרבנן דאי חשיבי אהל מדאורייתא הוא לענין הבאה אם כן לענין חציצה נמי ואי לא חשיבי אהל לענין חציצה אם כן לענין הבאה נמי לא דלא דמי להנהו דחשיב בפרק שמיני דאהלות (מ"א) גבי מביאין ולא חוצצין דהתם היינו טעמא משום דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ מפני הטומאה אבל לא שייך למיתלי טעמא בהכי דהא מפרש טעמא משום דכי יבשי מפרכי ונפלי ולא מסתבר למימר דאסוכה לחודה קאי דלכאורה אכולה מלתא קאי ועוד דאי בהכי תלי טעמא ממתניתין דאהלות שמעינן ליה דקחשיב אוכלין טמאין אלא ודאי מדרבנן הוא דאין חוצצין הכא והא דלא חשיב להו גבי הנהו דאהלות משום דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן אבל קשה דהיכי מצי למימר דלאו מאכל אדם נינהו הא אמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף לט:) מה מצה שנקחת בכסף מעשר אף מרור כו' ומהאי טעמא דהרדפני דאין יוצאים בו ידי מרור כדפירש שם בקונטרס דהרדפני אינו נקח בכסף מעשר דאינו מאכל ואנן בעינן אוכלין דומיא דדיין ושכר וכו' וצאן טעמא דהיתיה שהגיה הר"י יהודה בפירוש רש"י דלא מקבלי טומאה משום דלאו מאכל אדם נינהו ואינו כן אלא מאכל אדם הן ואפ"ה חייצי מדאורייתא כל זמן שלא הוכשרו כדתנן במסכת אהלות פ"ח (מ"א) גבי מביאין וחוצצין קחשיב אוכלין טהורין דהיינו שלא הוכשרו וגבי מביאין ולא חוצצין קא חשיב אוכלין טמאין דהיינו

שהוכשרו וכן מוכח בהדיא פרק לא יחפור (ב"ב דף יט: ושם) בשמעתין דרקי ודווקא בתלושין עסקינן דאלו מחוברין לא מביאין ולא חוצצין כדתנן בפ"ה דאהלות (מ"ה) אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והירקות המחוברים לקרקע חוץ מן הירקות שמנו חכמים כלומר גבי מביאין וחוצצין דקחשיב התם בריש פרק ה' האירוס והקיסום וירקות חמור ודלעת יונית דהנהו אפילו מחוברין חייצי דקביעי וקיימי ואין הרוח מנענען אבל שאר ירקות המחוברים מתנענעין ברוח והווי להו כטלית וספינה שהיא שטה על פני המים ואפילו בעידנא דלא נידי ואין מביאין ואין חוצצין מדקתני בסיפא קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמיד כבש את האבן על גבי טלית מביאה את הטומאה הא לאו הכי לא אבל כשהן תלושין ומונחין בחלון או כנגד ארובה חייצי ושאר ירקות כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כ. ושם) עשבים שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאיליהן בחלון ממעטין.

17. גליוני מנחת חן

שם א"ר אבא אמר שמואל ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא בתן ידי חובתו כפסח מביאין את הטומאה ואין חוצצין בפני הטומאה וכו'. הך גירסא הוא לפירש"י ותוס' ושיטה א' בריטב"א דנראית לו עיקר הלפ"ז נחשבים הירקות למחיצה דאורייתא (בעודן לחין) ולכן מביאין את הטומאה, אלא שרבנן גזרו שלא יחשבו מחיצה לחצוץ בפני הטומאה, וכן לענין סוכה, והכל מטעם דמפרכי ונפלי. אבל יש גורסים (מאירי תוס' ר"ד, ראבי"ו) אינן מביאין את הטומאה - היינו דמה"ת לא חשיבא מחיצה ואהל, לא לענין טומאה ולא לענין סיכוך - ולכאורה צ"ב כיון דהשתא באמת לחין הן איך נימא דמה"ת לא חשיבי מחיצה? ותירץ ריטב"א דכיון דלאו בני קיומא ננהו לז' ימים מהשתא חשיבי כמאן דליתנהו.

18. ערוך לנר מסכת סוכה דף יג עמוד ב

בגמרא כגון שקצצן לאכילה. הרמב"ם לא הביא חלוקה וכתב הב"י בא"ח (סי' תרכ"ט) שטעמו שסמך עצמו אמה שכתב בהל' טומאת אוכלין (פ"ה מ"ז) דבססן ממש טהור הא לאו הכי לא ועמו הסכים הלח"מ בהל' סוכה (פ"ה ה"ג) ע"ש ולענ"ד משום זה לבד לא הי' לו להרמב"ם להשמיט אוקימתא שבגמרא אבל י"ל שהוא סובר דמה דמוקמינן הכא הפלוגתא דבקצצן לאכילה איירי הוא דוקא לומר לפי מה שהשיב דאין ראי' דרב מנשיא כתנאי אמרי למלת' אבל לפי המסקנא באמת י"ל דטעמא דאחרים כרב אבא ורב מנשיא ס"ל כת"ק ולא מצרכינן לדחוק לאוקמי' בקוצץ לאכילה ולכן השמיט הרמב"ם חילוק זה:

19. ספר שערי דעת

שערי	ח: טומאת אוכלין / סעיף כד	דעת	קפה
------	---------------------------	-----	-----

סעיף כד
ידות האוכלים

א. רק דבר שדינו כאוכל מקבל טומאת אוכלים ומטמא אחרים, אבל מה שאינו אוכל אף שמחובר לאוכל אינו מקבל טומאה ומטמא. אולם נתחדש בטומאת אוכלין דין ידות האוכלים³⁰⁷, והיינו שכל דבר המחובר לאוכל שעל ידו מחזיקים את האוכל כגון עוקצי פירות³⁰⁸ הרי הוא מביא את הטומאה לפרי, ולכן אם נגעה הטומאה ביד³⁰⁹ האוכל מקבל טומאה אף על פי שלא נגעה הטומאה באוכל עצמו³⁰⁸, וכן הדין לענין להוציא את

307. חולין קי"ב. ונחלקו שם קי"ב, רב ורבי יוחנן אם יש יד לפחות מכוית, ופסק הרמב"ם בפיה מטריא כריי דיש יד. ובפחות מכ"פול" (שהוא פחות מכוית) דעת רש"י דלכ"ע לא הוי יד, והרמב"ן סבר דהוי יד. 308. ואולם לא בכל העוקצין ולא בכל הפירות דינם כידות, ולפרטי דינם עיין בעוקצין פ"א מ"ו. 309. עיין משכ"ל הערה 287 דמוכח בדברי תוס' בנייר שיש דין ידות גם לגבי משקין, ועיין הערה 129 מה שהק' תוס' בחולין קי"ב (ד"ה ולא שומר), ומוכח מדבריהם שיש דין שומר במשקין. ואולם למעשה אין שייך דין שומר במשקין כיון שכל זמן שלא יצאו מהפירות אין עליהם דין משקה וכמש"כ תוס' שם.

הטומאה, אוכל טהור שנגע ביד של אוכל טמא אף שהאוכל הטמא עצמו לא נגע בו הרי האוכל נטמא.

כשם שיש דין ידות להביא ולהוציא את הטומאה, כן יש דין ידות להכשיר את האוכלים לקבל טומאה, שאם נגע אחד משבעת המשקין בידות האוכלים הרי האוכל עצמו נהיה מוכשר³¹⁰. (וכשם שיש דין ידות באוכלים כן יש דין זה באבות הטומאה כמו שנתבאר לעיל פ"ג סעיף כ"א, וכן בכלים וכמו שנתבאר לעיל פ"ו סעיף י"ד.)

ב. לא בכל אופן אומרים שיד האוכל דינה כאוכל אלא רק כשבעל הפירות צריך את יד הפרי כדי לאחוז בפרי, אבל כשאינו צריך אותה כגון הברצר ענבים כדי לדרוך אותם בנת³¹¹ כיון שאינו צריך את היד ויותר נוח לו שלא היו הידות כלל, אין על הידות דין יד להביא ולהוציא את הטומאה³¹².

אולם אם בצר את הענבים לאכילה ואח"כ נמלך עליהם לדרוך אותם בנת, כיון שהיה זמן שהידות היו ראויים להביא ולהוציא טומאה, אין מחשבתו מעתה והלאה מועילה להפקיע את דין ידות שחל בהם עד שיעשה מעשה המוכיח את מחשבתו שאינם ידות, כגון שידרוס את הענבים ברגליו או ברגלי בהמת³¹³, חזו כמו שנתבאר לעיל סעיף ט"ו אות ג' לענין אוכל המיתעד לאכילה שאין מחשבתו מועלת לקבעו לדבר שאינו עומד לאכילה עד שיעשה מעשה המוכיח את מחשבתו³¹⁴.

ג. יד שניתקה במקצת ממקום חיבורה באוכל, אם כשמחזיק ביד האוכל עולה עמה הרי דינה כיד, אבל אם או יתנתק היד מהאוכל, אינה יד³¹⁵.

310. בחולין קי"ב, נחלקו בזה, וק"ל כר יוחנן יש יד להכשר, רמב"ם פ"ה מטומאת אוכלין ה"ג.

311. והוא המקום שדורכים בו את הענבים.

312. כדתנן בעוקצין פ"א מ"ה. וכדאיתא בסוכה י"ג, הקוצר לסיכוך אין לו ידות.

313. לשון המשנה שם "שבססן", ופירש"י בסוכה י"ד, א שרשן לידות ברגלי בהמה או במקבת. חזו רק לרבי יוחנן וכדלקמן בהערה הבאה.

314. נחלקו בזה בסוכה י"ד, א רבי יוחנן ורי"א, אם הכלל שאין הכלים עולים מטומאתן אלא על ידי שינוי מעשה בלבד אמור דוקא בטומאת כלים או גם בטומאת ידות האוכלים [כן ביאר הרי"ש בעוקצין פ"א מ"ה], ומדברי הרמב"ם בפיה"מ בעוקצין שם משמע דפסק רבבי יוחנן דבעי שינוי מעשה.

315. כ"כ החסדי דוד בביאור התוספתא בטבוי" פ"ב ה"ו דדינו כמו אוכל שנחלק שאם אוחו בקטן הגדול אין עולה עמו אין זה חיבור וכמיש לעיל סעיף י' אות ג', וכן מוכח בתוס' בחולין קי"ב, ב ד"ה אין יד, וכן הוכיח המלי"מ בפ"ה מטומאת אוכלין ה"א. והסברא בזה פשוטה משום דאין זה מעשה יד כשאינה עולה עמה. ובאופן שאם אוחו ביד האוכל עולה עמה וכשאוחו באוכל אין היד עולה עמו נראה להוכיח מדברי הגמרא בחולין קכ"ב, דחשיב יד, דאיתא שם באבר המדולדל בבהמה שהבהמה נעשית יד לאבר, וקשה האיך נעשית יד הרי אם אוחו באבר (היינו האוכל) אין הבהמה (שהיא היד) עולה עמו, אלא ע"כ דסגי במה שאם אוחו ביד שהיא הבהמה היד עולה עמה [ואין לומר משום דסבר דאם אוחו בקטן הגדול אינו עולה עמו הו' חיבור, דרק לרבי יוחנן שפירש את דברי רבי מאיר שם דאינו משום ידות הוא דאוקמא הגמרא הכי, אבל לרבה שם מוכח שאין צריך להגייע לזה].

20. תוספות מסכת סוכה דף יג עמוד ב

דלא ליבדרן - פ"ה שאם יבדיל ראשי שיבולים מן הקשין יתפרדו וילכו לאיבוד וי"מ שיכבידו ראשי שבלין על הקשים ולא יתפרדו הקשים מעל הסוכה ברוח.

1. תוספות מסכת סוכה דף לג עמוד א

ואימא הכי נמי - תימא מאי ס"ד למיפסליה משום שם לויי מידי הדס כתיב בקרא הא אפ"ה הירדוף מכשרינן אי לאו משום דכתיב דרכיה דרכי נועם.

2. רבי עקיבא איגר מסכת סוכה דף יג עמוד א

מיתיבי אזוב ולא אזוב יון וכו' ולא אזוב שיש לו שם לויי (ה"נ אמאי יוצא במררתא דאגמי כיון דאית ליה שם לויי). תימא מידי שם עצם כתיב בקרא, והרי אפ"ה בתמכא וחזרת יוצאין כיון דמריא, ולמה נגרע מהם מרירותא דאגמא. **ולקמן בפרק לולב הגזול (דף לג ע"א)** על מה דסלקא אדעתיה דגמרא דאסא מצראה יהא פסול להושענא הואיל ואית ליה שם לויי, תמהו בתוס' דמאי ס"ד למפסליה מידי הדס כתיב הא אפ"ה הירדוף מכשרינן, אי לאו משום דרכיה דרכי נועם. **ותמינהי למה לא הקדימו להקשות הכא כן.**

• שפת אמת מסכת סוכה דף יג עמוד א

שם בגמ' הני מריריתא דאגמא כו' מתיבי איזוב ולא איזוב יון כו' ותמינהי דהא בפ"ב דפסחים משמע דמרורים דכתי' בקרא אין הפ"ה באותן מינים שקראוין מרורים דהא הגמ' שם מרבה כל מידי דהוא מיני זרעים ויש לו שרף ע"ש, ומשמע דשם מרורים בתורה היא רק על המרירות דכל דבר שיש לו מרירות והוא מין ירק הוא בכלל מרורים דקרא, תדע דהא פרכי' שם דנימא מרירותא דכופיא והיא מרה של דגים וא"כ מאי פריך כאן מאזוב דהתם שאני דכתי' איזוב בתורה ושם לויי אינו אזוב אבל הכא הא חזרת ועולשין וכל הנך ג"כ שם אחר יש להם א"כ מה בכך דנקרא עולשי אגם וכדומה, ונ"ל קצת דכל מיני ירק מר לבד השם שיש להם בפרטות יש להם ג"כ שם מרירות ומי שירצה לקרוא אותם ע"ש המרירות קורא להם מרורים סתם אבל הנך קורין להם מריריתא דאגמא לכן מדמי להו לאזוב, ובוה א"ש מה דפי' רש"י חזרת של אגם דאי כפי' התוס' דמריריתא מין היא ששמו כן הו' קשה כנ"ל דמה בכך דאינו נקרא מרור סתם הלא חזרת ואינו ג"כ אין שמם מרור אבל לרש"י חזרת לאו דוקא וקאי על כל המינים, ומ"ש בתורה מרורים נראה דכל עשב מר שמן בלשון הקודש מרורים רק התנא כדי לבאר כל המינים פי' חזרת ועולשין כו' אבל שם הכולל שלהם מרורים, וע"ז קאמר דכל המרורים דאגמא כשרים ורש"י נקט חזרת וה"ה אינד, וע"ז במג"א (סי' תע"ג ס"ק ט"ו) שהקשה מכאן על הפוס' דכל עשב מר כשרים ולפע"ד אדרבה מהכא סיעתא להו דכל עשב מר בלשון קודש נקראו מרורים, דוק ותראה שכנים דברי:

3. כפות תמרים מסכת סוכה דף לג עמוד א

תוספות ד"ה ואימא ה"נ. תימא כו' לע"ד דאע"ג דבתורה לא כתיב הדס מ"מ בעזרא קרי ליה הדס דכתיב בנחמיה (ח) צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סוכות ככתוב ור"י דריש לקמן (דף לז) דאין סוכה נוהגת אלא מד' מינין בלבד והקשו לו מקרא דעזרא ומשני עלי זית ועלי שמן לדפנות כו' אלמא דעלי הדס דאמר קרא הוא ההדס שבלולב ואע"ג דכתיב נמי עץ עבות הך הדס דקרא הוא הדס שוטה וסבירא ליה דהדס שוטה כשר ללולב כרב כהנא דאמר לעיל דאפי' תרי וחד כשר דהיינו הדס שוטה וכיון דאשכחן דקרא קרי ליה הדס הו"א דהדס מצראה פסול משום דאית ליה שם לויי קמ"ל דהדס מצראה כשר משום דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ והשתא לפום מסקנא יש לפרש דהדס שוטה הוא פסול והדס דקרא הוא הדס סתמא עץ עבות אתי לרבות אסא מצראה ומה שהקשו לעיל ואימא הירדוף דהוא עבות היינו לפי מסקנא דהכא דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ אפילו אסא מצראה א"כ לרבה נמי הירדוף דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ ומשני דא"א לרבות גם הירדוף משום דרכיה ומיהו לפי מ"ש בסוכה (דף יב ע"א) דקרא דעלי הדס היינו הדס שוטה לעיל עץ עבות ללולב לפי הך פירושא לא אשכחן דאיקרי עץ עבות דלולב הדס ולפירוש זה קשה קושית התוספות היכי סלקא דעתך למפסל הדס מצראה משום שם לויי ודוק:

4. מחצית השקל אורח חיים סימן תרמח

....וכתבו התוספות ד"ה ואימא הכא נמי, וז"ל, תימא מאי סלקא דעתא למפסליה משום שם לויי, מידי הדס כתיב בקרא, הא אפילו הירדוף הו' מכשרינן אי לאו דכתיב [משלי ג, יז] דרכיה דרכי נועם, עכ"ל. ואע"ג שהתוספות הניחו הדבר בתימה, על כרחך דברי הש"ס צריכים יישוב. וי"ל כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו בפירוש המשנה לזרעים [ד"ה וכאשר מת] שודאי מעולם לא נסתפקו מהו פרי עץ הדר, בפרט שמצוה זו נוהגת כל שנה ושנה, והיתה הלכה למשה מסיני מסורה בידם שהוא האתרוג, אלא שנחלקו התנאים [סוכה לה, א] באיזו תיבה מהפסוק מרומז ההלכה למשה מסיני שפרושו אתרוג, ודרש כל חד כדאית ליה, עכת"ד. והוא הדין שיש לומר כן בהדס. אע"ג דשקיל וטרי הש"ס בדף ל"ב ע"ב בפירוש ענף עץ עבות דלמא מיני אחריני דלאו הדס, עד שהעלו מלשון הכתוב שר"ל הדס, ודאי היתה הלכה למשה מסיני מסורה בידם שענף עץ עבות ר"ל הדס, אלא שבאו לסמכו לקרא, כמו שכתב הרמב"ם באתרוג כנוצר לעיל. וא"כ כיון שהיתה הלכה למשה מסיני מסורה בידם שנקרא הדס, שפיר סלקא דעתא למפסל אסא מצראי לפי שיש לו שם לויי, אע"ג דבקרא לא הוזכר הדס, מכל מקום היתה הלכה למשה מסיני כנוצר לעיל...

5. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף לג עמוד א

עץ עבות אמר רחמנא מ"מ. ולקמן אמרינן ערבי נחל אמר רחמנא מ"מ, ופירוש שניהם דכי קפדינן אשם לויי היינו היכא דאפקיה רחמנא בשם פרטי כגון אזוב ומרור וכיוצא בהן, אבל הכא כל היכא דהוי עץ עבות או שהערבה ממין הגדל על הנחל בהכי סגי דלהכי אפקיה רחמנא בשם כלל.

a. כלומר, שקושיאת תוספות היא גופא הת' של הגמרא